

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi virallisista kääntäjistä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan nykyinen vuodelta 1967 oleva laki valantehneistä kielenkääntäjistä korvattavaksi uudella virallisista kääntäjiä koskevalla lailla. Esityksen tarkoituksena on uudistaa kääntäjien tutkinto- ja hyväksymisjärjestelmä sekä siihen liittyvät hallinnolliset jär-

jestelyt. Samalla ehdotetaan luovuttavaksi kääntäjien nykyisestä valasta. Tästä syystä valantehneen kielenkääntäjän nimitys ehdotetaan muutettavaksi viralliseksi kääntäjäksi.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 1989.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu

1.1. Lainsäädäntö

Valantehneitä kielenkääntäjiä tarvitaan suorittamaan käännoiksi, joiden oikeellisuudesta työn teettäjä haluaa takeet. Valantehneen kielenkääntäjän tekemä käänno on laillisesti pätevä, jollei sitä osoiteta virheelliseksi. Toimeksiantajan kannalta merkittävää on myös kääntäjää sitova salassapitovelvollisuus. Tällaiset vaatimukset täyttävien kääntäjien tarve on kansainvälisen kanssakäymisen seurauksena todennäköisesti lisääntymässä.

Valantehneitä kielenkääntäjiä koskeva järjestelmä perustuu valantehneistä kielenkääntäjistä annettuun lakiin (191/67) ja sen nojalla annettuun asetukseen (510/67). Järjestelmä kuuluu sekä opetusministeriön että oikeusministeriön toimialaan. Oikeusministeriö antaa hakemuksesta oikeuden toimia valantehneenä kielenkääntäjänä henkilölle, joka on suorittanut erillisen kielitutkinnon sekä vannonut säädetyin valan tai antanut sitä vastaavan vakuutuksen ja täyttää muut laissa asetetut vaatimukset.

Valantehneiden kielenkääntäjien rekisteröinti ja heidän toimintansa valvonta kuuluvat myös oikeusministeriön toimialaan.

Opetusministeriö asettaa kielitutkintoja varten kolmeksi vuodeksi kerrallaan seitsemän pysyvää kielitutkintolautakuntaa. Näiden lisäksi voidaan tarvittaessa asettaa tilapäisiä lautakuntia. Pysyvät lautakunnat on asetettava suomen ja ruotsin sekä englannin, espanjan, ranskan, saksan ja venäjän kielessä. Lautakuntien tehtävät on määritelty opetusministeriön vahvistamassa ohjesäännössä. Koetehtävien laatimisen ja arvostelemisen lisäksi lautakunnilla on eräitä lautakuntien ja niiden sihteerin toimintaan liittyviä hallinnollisia tehtäviä.

1.2. Käytäntö

Nykyisen valantehneiden kielenkääntäjien tutkintojärjestelmän mukaan tutkinnot on jaettu yleis- ja erityistutkintoihin. Yleistutkinnossa osoitetaan yleinen kielitaito ja erityistutkinnossa kyky suorittaa käännostehtäviä jollakin erityisalalla.

Valantehneiden kielenkääntäjien tutkintolautakuntien toimeenpanemat tutkinnot ovat

kirjallisia. Tutkinto voi olla joko kaksisuuntainen tai yksisuuntainen. Tutkittava ei saa tutkinnossa yleensä käyttää kirjallisia apuneuvoja. Tutkintotilaisuuksia järjestetään kolmesti vuodessa. Tutkintoa suorittamaan ilmoittautuu vuosittain 600—800 kokeilasta. Koesuorituksista hyväksytään vajaa kolmannes. Lähes 90 prosenttia tutkinnoista suoritetaan niissä kielissä, joissa on asetettu pysyvät lautakunnat.

Erityistutkintoja, joilla osoitetaan kyky suorittaa käännoستهتviä jollakin erityisalalla, suoritetaan vain muutamissa kielissä ja niissäkin erittäin harvoin. Kääntäjien toimeksiannot eivät kuitenkaan jakaannu suoritettujen yleis- ja erityistutkintojen suhteessa. Asetus ei rajoita valantehneen kielenkääntäjän oikeutta suorittaa käännoستهتviä hänen suorittamansa tutkinnon mukaan.

Oikeutta toimia valantehneenä kielenkääntäjänä on haettava kirjallisesti oikeusministeriöltä. Hakemukseen on liitettävä virkatodistuksen ja kielitutkintotodistuksen ohella ote alioikeuden pöytäkirjasta, josta ilmenee, että hakija on tehnyt säädetyt valat tai antanut vakuutuksen.

Valantehneistä kielenkääntäjistä pidetään oikeusministeriössä kortistoa. Kääntäjän kotipaikan maistraatille tai nimismiehelle lähetetään kortista jäljennös. Jos kääntäjä muuttaa toiselle paikkakunnalle tai lopettaa toimintansa, on hänen toimitettava siitä ilmoitus määräajassa oikeusministeriölle. Oikeusministeriön kortisto ei ole ajan tasalla, koska useimmat valantehneet kielenkääntäjät laiminlyövät velvollisuutensa ilmoittaa osoitteenmuutoksesta.

Jos oikeusministeriö peruuttaa kääntäjältä oikeuden toimia valantehneenä kielenkääntäjänä, on siitä kuulutettava virallisessa lehdessä. Jos tuomioistuin on tuominnut valantehneen kielenkääntäjän vapausrangaistukseen tai vähintään 75 päiväsakkoon, tulee sen ilmoittaa asiasta viipymättä oikeusministeriölle. Tällaisia ilmoituksia ei ole ministeriöön toistaiseksi tullut.

1.3. Asian valmistelu

Opetusministeriö asetti 14 päivänä syyskuuta 1981 toimikunnan kartoittamaan valantehneiden kielenkääntäjien tutkintojärjestelmässä ilmenneet ongelmat ja tekemään tarpeellisia uudistamisesityksiä sekä selvittämään valantehneiden tulkkien tarvetta.

Tehtäväksiantonsa mukaisesti toimikunta selvitti valantehneiden kielenkääntäjien tutkintojärjestelmän uudistustarpeita, tulkkauskokeen järjestämistä osana kielenkääntäjien tutkintojärjestelmää sekä toiminnasta valtiolle aiheutuvia kustannuksia.

Toimikunta päätyi ehdottamaan, että nykyisten seitsemän kielitutkintolautakunnan sijasta asetettaisiin yksi lautakunta. Siihen kuuluisi seitsemän vakinaista jäsentä, jotka edustaisivat suomen, ruotsin, englannin, espanjan, ranskan, saksan ja venäjän kieltä. Niin sanottuja harvinaisia kieliä varten tutkintolautakuntaan määrättäisiin apujäseniä.

Tutkintolautakunta antaisi henkilölle, joka on hyväksyttävästi suorittanut kielitutkinnon ja täyttäisi eräät muut vaatimukset, oikeuden toimia virallisena kielenkääntäjänä. Lautakunnan päätöksiin voitaisiin hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Kielitutkinnon hylkäämisestä ei kuitenkaan olisi mahdollista valittaa.

Tutkintolautakunta kuuluisi hallinnollisesti opetusministeriön alaisuuteen ja toimisi kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen yhteydessä.

Toimikunta ehdotti kielenkääntäjien tutkinnon uudistamista siten, että se muodostuisi kahdesta erillisestä koetehtävästä: yleiskielen tutkinnosta ja käännoستهتvästä, jonka kokeilas saisi valita seuraavista kolmesta aihepiiristä: 1) oikeustiede ja hallinto, 2) luonnontieteet ja niiden sovellutukset sekä 3) talous ja kauppa.

Tutkintoon liittyvät käytännön järjestelyt muuttuisivat muun muassa siten, että apuvälineiden käyttö sallittaisiin koetilaisuudessa. Tutkintotilaisuuksia, joita nykyisin on järjestetty pääasiassa Helsingissä, järjestettäisiin myös muilla paikkakunnilla. Tutkintotilaisuuksia järjestettäisiin kaksi kertaa vuodessa nykyisten kolmen tilaisuuden sijasta.

Kääntäjän tutkintoon osallistuville ei vastaisuudessaakaan ole tarkoitus asettaa muodollisia pätevyysvaatimuksia, mutta tutkinnon tulisi olla niin vaativa, että siitä selviytyvät vain ammattitaitoiset kielenkääntäjät.

Toimikunta ehdotti, että henkilö, joka on suorittanut hyväksyttävästi kääntäjän tutkinnon ja täyttää eräät muut laissa asetettavat vaatimukset, saisi oikeuden käyttää nimitystä virallinen kielenkääntäjä, ruotsiksi auktoriserad translator. Oikeus toimia virallisena kielenkääntäjänä lakkaisi kääntäjän täytettyä 70 vuotta.

Toimikunta teki lisäksi ehdotukset kääntäjien rekisteröinnin uudistamisesta ja valvonnan tehostamisesta.

Toimikunta katsoi, että tulkeille ei ainakaan toistaiseksi ollut tarpeen luoda omaa tutkintoa.

Opetusministeriö pyysi toimikunnan mietinnöstä lausunnon oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, valantehneiden kielenkääntäjien tutkintolautakunnilta, kotimaisten kielten tutkimuskeskukselta, eräiltä korkeakouluilta, valtion kielitutkintolautakunnilta, keskuskauppakamarilta, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitolta sekä Kääntäjien ammattijärjestöltä.

Lausunnonantajat pitivät toimikunnan mietintöä pääosin oikean suuntaisena. Joihinkin ehdotuksiin esitettiin yksityiskohtaisia huomautuksia.

1.4. Muutoksen tarve

Valantehneiden kielenkääntäjien tutkintolautakuntien hallinnon sekä kääntäjien rekisteröinnin ja valvonnan jakautuminen kahden ministeriön toimialaan on osoittautunut käytännössä epätarkoituksenmukaiseksi. Myöskään rekisteröinti- ja valvontajärjestelmä ei ole osoittautunut nykyisellään sille asetettavia vaatimuksia vastaavaksi.

Tulkkien kysyntä on nyttemmin kasvanut ja kasvaa edelleen kansainvälisen vuorovaikutuksen lisääntyessä. Sen vuoksi tulkin tutkinnon järjestäminen on syytä selvittää erikseen.

2. Ehdotettu muutos

2.1. Tavoitteet

Kääntäjätutkinnon uudistuksella pyritään tehostamaan kääntäjien valmiuksia selviytyä nyky-yhteiskunnan asettamien vaatimusten mukaisesti käännoستهävistä yleiskielen ohella joko oikeustieteen ja hallinnon, luonnontieteiden ja niiden sovellutusten tai talouden ja kaupan osa-alueella. Tutkintojärjestelmän uudistamisen tavoitteena on myös tiedotukseen ja alueelliseen eriarvoisuuteen liittyvien ongelmien poistaminen.

Kielitutkintolautakuntaorganisaation uudistamisen tarkoituksena on kääntäjiin liittyvän hallinnon ja valvonnan tehostaminen ja asiaspalvelun parantaminen.

2.2. Keinot

Esityksessä ehdotetaan vuodelta 1967 oleva laki valantehneistä kielenkääntäjistä korvattavaksi uudella virallisia kääntäjiä koskevalla lailla.

Ehdotetulla lailla uudistettaisiin kielitutkinto ja kielitutkintolautakuntien rakenne ja tehtävät ja saatettaisiin kielitutkintojärjestelmä opetusministeriön hallinnonalaan kuuluvaksi.

Esityksessä ehdotetaan kielitutkintolautakunnan rakennetta ja tehtäviä uudistettavaksi siten, että asetettaisiin ainoastaan yksi pysyvä kielitutkintolautakunta. Tarkemmat säännökset lautakunnasta annettaisiin asetuksella. Lautakuntaan kuuluisi seitsemän vakinaista jäsentä, jotka edustaisivat suomen, ruotsin, englannin, espanjan, ranskan, saksan ja venäjän kieltä. Näiden lisäksi tutkintolautakuntaan määrättäisiin apujäseniä niin sanottuja harvinaisia kieliä varten. Jäsenen tulisi olla edustamansa kielen opettaja korkeakoulussa, kääntäjän ammatissa toimiva tai muuten sopiva edustamansa kieltä hallitseva henkilö.

Kielitutkintolautakunta kuuluisi hallinnollisesti opetusministeriön alaisuuteen ja toimisi kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen yhteydessä. Kielitutkintolautakunnan tehtäviin kuuluisi myös kääntäjien rekisteröinti ja valvonta, joita ehdotetaan samalla tehostettavaksi. Nyt esitetystä järjestelmästä saatavien kokemusten pohjalta on tarkoitus selvittää mahdollisuudet valvonnan tehostamiseen siten, että valvontaan sisältyisi myös ammattitaidon säilymisen kontrolloiminen. Lautakunnalla olisi päätoiminen sihteeri.

3. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset

Ehdotetun kielitutkintolautakunnan sihteerin tehtävät vaativat arviolta yhden virkamiehen työpanoksen. Kotimaisten kielten tutkimuskeskukseen on 1 päivästä elokuuta 1988 lukien perustettu suunnittelijan virka nyt ehdotetun järjestelmän suunnittelu- ja valmistelu-tehtäviä varten. Viranhaltijan tehtäviin kuuluisivat ehdotetun lainsäädännön tultua voimaan kielitutkintolautakunnan sihteerin tehtävät. Erikseen tullaan selvittämään voidaanko hänen tehtäviinsä myös liittää valtion virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta annettuun lakiin

(149/22) perustuvien valtion kielitutkintolautakuntien sihteerin tehtävät.

Nykyisen järjestelmän mukaisesti valantehneiden kielenkääntäjien tutkintolautakunnan menot on katettu osittain tutkintomaksuin, osittain budjettivaroin. Lakiehdotuksen mukaisesti virallisten kääntäjien tutkintolautakun-

nan menot katettaisiin kokonaisuudessaan budjettivaroin ja kokelailta perittävät tutkintomaksut tuloutettaisiin kokonaisuudessaan valtiolle. Maksuista säädettäisiin asetuksella valtion maksuperustelaisissa (980/73) säädettyjen perusteiden mukaisesti.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotus

1 §. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena on määritellä virallisen kääntäjän ammattinimike ja virallisia kääntäjiä koskeva hallintoviranomainen.

Esityksen mukaan oikeuden toimia virallisena kääntäjänä antaisi kääntäjien tutkintolautakunta hakemuksesta jäljempänä tässä laissa mainitut edellytykset täyttävälle henkilölle. Kääntäjien tutkintolautakunta olisi opetusministeriön alainen viranomainen. Sen kokoonpanosta ja asettamisesta säädettäisiin asetuksella.

Esityksessä ehdotetaan voimassa olevan valantehneitä kääntäjiä koskevaan lainsäädäntöön perustuva uskonnollinen vala korvattavaksi kirjallisesti annettavalla vakuutuksella. Tästä syystä nimitys valantehnyt kielenkääntäjä ehdotetaan muutettavaksi nimitykseksi virallinen kääntäjä, ruotsiksi auktoriserad translator.

Virallisen kääntäjän nimitys varattaisiin yksinomaan tässä laissa säädetyt edellytykset täyttävälle kääntäjälle. Virallisen kääntäjän suorittamaan käännoistyöhön liittyisi lakiehdotuksen 4 §:n mukaan olettamus käännoksen oikeellisuudesta. Hänellä olisi 5 §:n mukaan erityinen salassapitovelvollisuus ja tutkintolautakunta valvoisi hänen toimintaansa. Näistä syistä virallisen kääntäjän ammattinimikkeen suojaaminen on katsottu tarpeelliseksi. Nimikkeen väärinkäyttö olisi lakiehdotuksen 9 §:n mukaan kriminalisoitu.

2 §. Pykälän 1 momentissa määritellään ne yleiset edellytykset, jotka hakijalta vaaditaan, jotta hän voisi tulla hyväksytyksi viralliseksi kääntäjäksi. Lainkohdassa edellytetään, että hakija on maassa asuva, luotettavaksi tunnettu

henkilö, joka ei ole holhottava. Maassa asumisella tarkoitetaan väestökirjalain (141/69) mukaista Suomessa asumista, ja se osoitetaan väestörekisteristä annettavalla todistuksella (virkatodistus). Tilapäinen tai väliaikainen opiskelu ulkomailla ei olisi sellainen seikka, ettei hakijan katsottaisi olevan maassa asuva. Hakijalta ei sen sijaan vaadittaisi Suomen kansalaisuutta. Myös muu kuin Suomen kansalainen voitaisiin kuten nytkin hyväksyä viralliseksi kääntäjäksi. Hakijaa ei velvoitettaisi itse esittämään luotettavuuttaan, vaan kielitutkintolautakunnan asiana olisi tarvittaessa hankkia tästä seikasta tietoja.

Lainkohdan mukaan viralliseksi kääntäjäksi ei voitaisi hyväksyä henkilöä, joka on täyttänyt 70 vuotta. Viralliselle kääntäjälle asetettava korkea ammattitaitovaatimus edellyttää kyseisen ikärajoituksen asettamista. Vastaavaa ikärajoitusta sovelletaan useilla muillakin ammattialoilla (esimerkiksi lääkärit), joihin liittyy viranomaisen antama oikeus harjoittaa ammatia ja viranomaisen valvonta.

Pykälän 2 momentissa asetetaan hyväksymisen edellytykseksi, että asianomainen on suorittanut lautakunnan toimeenpaneman tutkinnon. Kääntäjältä vaadittavan kielitaidon osoittaminen tapahtuu tämän tutkinnon suorittamisella. Tarkemmat säännökset kielitutkinnon sisällöstä ja suorittamisesta annettaisiin asetuksella.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti valantehneeksi kielenkääntäjäksi on voitu hyväksyä ilman tutkintolautakunnan toimeenpanemaa kielitutkintoa henkilö, joka on suorittanut kieli-instituuttien valtionavusta annetussa laissa (756/65) tarkoitettussa kieli-instituutissa hyväksytyyn loppukokeen korkeimmalla arvosalalla. Nytemmin kieli-instituutit on liitetty

korkeakoulujen yhteyteen, ja ne toimivat korkeakoulujen kääntäjänkoulutuslaitoksina. Niissä suoritettava filosofian kandidaatin tutkinto ei ole kieli-instituutissa suoritettuun diplomikielienkääntäjän tutkintoon verrattava erityistutkinto eikä siihen liity sellaisia valtakunnallisia loppukokeita kuin diplomikielienkääntäjän tutkintoon. Tämän johdosta ei ehdoteta, että tutkintolautakunnan toimeenpanema tutkinto voitaisiin korvata muulla tutkinnolla. Kielitutkintoja on kuitenkin tarkoitus järjestää niillä paikkakunnilla, joilla edellä mainitut kääntäjänkoulutuslaitokset sijaitsevat.

3 §. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että hakijan on annettava kääntäjän vakuutus ennen kuin hänelle voidaan antaa oikeus toimia virallisena kääntäjänä. Tämä vakuutus olisi kirjallinen, hakijan omakätisesti allekirjoittama ja se annettaisiin lautakunnalle. Tällä kääntäjän vakuutuksella on tarkoitus korvata voimassa olevan lainsäädännön mukainen alioikeudessa tehtävä vala tai vakuutus. Ehdotettu lainkohta on yhdensuuntainen oikeusministeriössä vireillä olevien valasäännösten uudistussuunnitelmien kanssa.

Pykälän 2 momentin mukaan *kielitutkintolautakunta* antaisi viralliselle kääntäjälle todistuksen, josta ilmenisi, mistä kielestä mihin kieleen hänellä on oikeus tässä ominaisuudessa suorittaa käännöstehtäviä. Esityksen mukaan virallisen kääntäjän toimintaa ei rajoitettaisi tiettyyn erityisalaan tai alueelliseen toimintapiiriin. Oikeus toimia virallisena kääntäjänä lakaisi pykälän 3 momentin mukaan sen kalenterivuoden lopussa, jolloin asianomainen täyttää 70 vuotta. Yläikärajaa koskeva säännös auttaisi osaltaan ylläpitämään virallisina kääntäjinä toimivien henkilöiden ammattitaidon tasoa. Säännös on yhdenmukainen lakiehdotuksen 2 §:n 1 momentin ikärajoitussäännöksen kanssa.

4 §. Virallisia kääntäjiä tarvitaan muun muassa suorittamaan käännoksiä, joiden oikeellisuudesta työn teettäjä haluaa takeet, kuten esimerkiksi viranomaisen antamia päätöksiä, todistuksia ja sopimusasiakirjoja. Pykälän mukaan virallisen kääntäjän kielitutkintolautakunnan antaman todistuksen rajoissa suorittama käännostä olisi pidettävä laillisesti pätevänä, jollei sitä näydetä virheelliseksi. Pykälässä kyseiselle käännokselle asetettavan julkisen luotettavuuden takeena olisivat muualla tässä laissa viralliselle kääntäjälle asetetut pätevyys-

vaatimukset sekä heidän toimintansa viranomaishallintovalvonta.

5 §. Virallisen kääntäjän tietoon saattaa hänen suorittaessaan hänelle uskottuja tehtäviä tulla ammatti- ja liikesalaisuuksia sekä muitakin salassa pidettäviä seikkoja. Tästä syystä on katsottu tarpeelliseksi säätää virallisen kääntäjän vaitiolovelvollisuudesta, johon myös sisältyy kieltä käyttää näin saatuja tietoja yksityiseksi hyödyksi. Salassapitovelvollisuuden rikkomisesta voitaisiin lakiehdotuksen 9 §:n mukaan tuomita sakkoon, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta.

6 §. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan valantehneiden kielenkääntäjien valvonta kuuluu oikeusministeriölle.

Lakiehdotuksen mukaan virallisia kääntäjiä koskeva järjestelmä kuuluisi kokonaisuudessaan opetusministeriön alaisuuteen. On katsottu, että valvonta voidaan tehokkaammin hoitaa, jos valvontatehtävät annetaan samalle hallintoelimelle, joka hyväksyy viralliset kääntäjät. Näin ollen kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen yhteydessä toimiva kääntäjien tutkintolautakunta hoitaisi myös virallisten kääntäjien toiminnan valvontaa.

Lakiehdotuksen 3 §:n 3 momentin mukaan oikeus toimia virallisena kääntäjänä olisi voimassa sen kalenterivuoden loppuun, jonka aikana asianomainen täyttää 70 vuotta. Käytännössä saattaa kuitenkin tapahtua, että henkilö menettää tämän kelpoisuutensa jo tätä ajankohtaa aiemmin. Sellaisessa tapauksessa lautakunnalla olisi valta peruuttaa viralliselta kääntäjältä oikeus jatkaa toimintaansa. Asiaa koskeva lautakunnan päätös kuuluisi lakiehdotuksen 8 §:n mukaisen valitusoikeuden piiriin.

7 §. Kielitutkintoon osallistumisesta perittäisiin maksu, josta säädetään asetuksella valtion maksuperustelaisissa (980/73) säädettyjen yleisten perusteiden mukaan.

8 §. Tässä pykälässä säädettäisiin muutoksenhausta sellaisiin kääntäjien tutkintolautakunnan päätöksiin, jotka koskevat oikeutta toimia virallisena kääntäjänä tai joilla tällainen oikeus on peruutettu. Näihin päätöksiin voitaisiin hakea muutosta valittamalla korkeimmalle hallinto-oikeudelle siten kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) on säädetty. Muutoksenhakujärjestelmän piiriin kuuluisivat siten muun muassa ne päätökset, joilla tutkintolautakunta on päättänyt olla hyväksymättä hakijaa viralliseksi kääntäjäksi lakiehdotuksen mukaisen edellytyksen puuttumi-

sen vuoksi. Esimerkiksi ehdotuksen 2 §:n 1 momentissa mainittujen edellytysten ”maassa asuva” tai ”luotettavaksi tunnettu” suhteen hyväksymis-, hylkäämis- tai peruutusperusteena voi käytännössä ilmetä tulkinnanvaraisia rajatapauksia, jonka vuoksi asianomaisen oikeusturvan kannalta on välttämätöntä, että päätös voidaan valitusteitse saattaa ylemmän viranomaisen tutkittavaksi.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että valitusoikeus ei kuitenkaan koskisi lautakunnan toimeenpaneman kielitutkinnon arvostelua, koska lautakunnan on katsottava tässä tehtävässään edustavan korkeinta asiantuntemusta. Kielitutkinnon hyväksymisen edellytyksistä sekä tutkintasuoritusten tarkastamisesta ja arvostelamisesta noudatettavasta menettelystä säädettäisiin asetuksella.

9 §. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi sakkorangaistus sille, joka tämän lain säännösten vastaisesti käyttää virallisen kääntäjän tai valantehneen kielenkääntäjän nimitystä. Samoin ehdotetaan säädettäväksi sakkorangaistus viralliselle kääntäjälle, joka rikkoo 5 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden.

10 §. Pykälässä säädettäisiin tavanomainen valtuutus antaa lain täytäntöönpanoa koskevia tarkempia säännöksiä asetuksella. Asetus virallisista kääntäjistä on tarkoitus saattaa voimaan samanaikaisesti tässä esityksessä ehdotetun lain kanssa.

11 §. Pykälä sisältää voimaantulosäännöksen. Ehdotetun lain tullessa voimaan kumottaisiin valantehneistä kielenkääntäjistä annettu laki siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

12 §. Pykälään on sisällytetty siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momentin mukaan saisi henkilö, jolla nyt on oikeus toimia valantehneenä kielenkääntäjänä, hakemuksesta oikeuden toimia virallisena kääntäjänä. Häneltä ei vaadittaisi lakiehdotuksen mukaista uutta kielitutkintoa eikä ehdotuksessa säädettyä vakuutusta. Lakiehdotuksen 2 §:n 1 momentin mu-

kaan viralliseksi kääntäjäksi ei voitaisi hyväksyä henkilöä, joka on täyttänyt 70 vuotta. Yläikäraja ei koskisi kuitenkaan valantehnyttä kielenkääntäjää, joka haluaa saada oikeuden käyttää nimitystä virallinen kääntäjä. Sen sijaan häneltä vaadittaisiin, että hän on maassa asuva, luotettavaksi tunnettu henkilö, joka ei ole holhottava. Nämä edellytykset hyväksymiselle sisältyvät voimassa olevaan lainsäädäntöön ja valantehneeltä kielenkääntäjältä, joka ei enää täytä näitä edellytyksiä, voidaan peruuttaa oikeus toimia valantehneenä kielenkääntäjänä. Todistus valantehneen kielenkääntäjän oikeudesta toimia virallisena kääntäjänä annettaisiin maksutta.

Pykälän 2 momentin mukaan olisi nykyiseen lainsäädäntöön perustuva oikeus toimia valantehneenä kielenkääntäjänä sellaisenaan voimassa kolme vuotta uuden lain voimaantulosta riippumatta asianomaisen iästä. Säännöksen tarkoituksena on, että kohtuulliseksi katsottavan kolmen vuoden siirtymäkauden jälkeen nimitystä valantehnyt kielenkääntäjä ei olisi enää käytössä. Valantehneen kielenkääntäjän, joka tämän siirtymäkauden jälkeen haluaa jatkaa, olisi näin ollen haettava oikeutta toimia virallisena kääntäjänä pykälän 1 momentissa säädettyssä järjestyksessä.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä elokuuta 1989. Kuten yleisperusteluissa on todettu, on kotimaisten kielten tutkimuskeskukseen perustettu virka 1 päivästä elokuuta 1988 lukien lakiehdotuksesta aiheutuvia suunnittelu- ja valmistelutehtäviä varten. Viranhaltijan tehtävänä olisi lain tultua voimaan toimia ehdotetun tutkintolautakunnan sihteerinä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnalle hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

virallisista kääntäjistä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään

1 §

Oikeuden toimia virallisena kääntäjänä antaa hakemuksesta kääntäjien tutkintolautakunta tässä laissa säädetty edellytykset täyttävälle henkilölle.

Virallisen kääntäjän nimitystä saa käyttää vain se, joka on 1 momentin mukaisesti saanut oikeuden toimia sellaisena kääntäjänä.

Kääntäjien tutkintolautakunta on opetusministeriön alainen. Tarkemmat säännökset lautakunnasta annetaan asetuksella.

2 §

Viralliseksi kääntäjäksi voidaan hyväksyä maassa asuva, luotettavaksi tunnettu henkilö, joka ei ole holhottava. Viralliseksi kääntäjäksi ei kuitenkaan voida hyväksyä henkilöä, joka on täyttänyt 70 vuotta.

Hyväksymisen edellytyksenä on, että asianomainen on suorittanut kääntäjien tutkintolautakunnan toimeenpaneman tutkinnon. Tutkinosta säädetään tarkemmin asetuksella.

3 §

Ennen kuin hakijalle annetaan oikeus toimia virallisena kääntäjänä, on hänen annettava kääntäjien tutkintolautakunnalle omakätisesti allekirjoittamansa kirjallinen kääntäjän vakuutus, jonka kaava vahvistetaan asetuksella.

Lautakunnan on annettava viralliselle kääntäjälle todistus, josta käy selville, mistä kielestä mihin kieleen hänellä virallisena kääntäjänä on oikeus suorittaa käännoiksi.

Oikeus toimia virallisena kääntäjänä on voimassa sen kalenterivuoden loppuun, jona asianomainen täyttää 70 vuotta.

4 §

Virallisen kääntäjän tekemä käänös on katsottava laillisesti päteväksi, jollei sitä näytetä virheelliseksi.

5 §

Virallinen kääntäjä ei saa sivulliselle luvottomasti ilmaista eikä yksityiseksi hyödykseen käyttää, mitä hän tässä tehtävässään on saanut tietoonsa.

6 §

Kääntäjien tutkintolautakunta valvoo virallisten kääntäjien toimintaa.

Lautakunnan tulee peruuttaa asianomaiselta oikeus toimia virallisena kääntäjänä, jollei hän enää täytä 2 §:n 1 momentissa mainittuja edellytyksiä tai jos hän muutoin on osoittautunut ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä.

7 §

Lautakunnan toimeenpanemaan tutkintoon osallistumisesta suoritettavista maksuista säädetään asetuksella. Maksut määrätään valtion maksuperustelaisissa (980/73) säädettyjen yleisten perusteiden mukaan.

8 §

Kääntäjien tutkintolautakunnan päätökseen, joka koskee oikeutta toimia virallisena kääntäjänä tai jolla tällainen oikeus on peruutettu, voidaan hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) on säädetty.

Lautakunnan toimeenpaneman tutkinnon arvosteluun ei saa hakea valittamalla muutosta.

9 §

Joka tämän lain säännösten vastaisesti käyttää virallisen kääntäjän tai valantehneen kielenkääntäjän nimitystä, on tuomittava *virallisista kääntäjistä annettujen säännösten rikkomisesta* sakkoon, jollei häntä muun lain nojalla ole tuomittava ankarampaan rangaistukseen.

Virallinen kääntäjä, joka rikkoo 5 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden, on tuomittava *kääntäjän salassapitovelvollisuuden rikkomisesta* sakkoon, jollei häntä muun lain nojalla ole tuomittava ankarampaan rangaistukseen.

10 §

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

11 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1989.

Tällä lailla kumotaan valantehneistä kielenkääntäjistä 28 päivänä huhtikuuta 1967 annettu laki (191/67) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

12 §

Henkilö, jolla tämän lain voimaan tullessa on oikeus toimia valantehneenä kielenkääntäjänä, saa tässä laissa säädettyä tutkintoa suorittamatta ja vakuutusta antamatta hakemuksesta oikeuden toimia virallisena kääntäjänä, jos hän muutoin täyttää 2 §:n 1 momentissa mainitut edellytykset. Häneen ei kuitenkaan sovelleta 2 §:n 1 momentin ja 3 §:n 3 momentin säännöstä yläikärajasta. Tässä momentissa tarkoitettulle henkilölle annetaan 3 §:n 2 momentissa tarkoitettu todistus maksutta.

Ennen tämän lain voimaantuloa myönnetty oikeus toimia valantehneenä kielenkääntäjänä pysyy voimassa kolme vuotta tämän lain voimaantulosta. Tässä momentissa tarkoitettusta valantehneestä kielenkääntäjästä on yläikärajaa lukuun ottamatta soveltuvin osin voimassa, mitä tässä laissa säädetään virallisesta kääntäjästä. Hän ei kuitenkaan saa käyttää virallisen kääntäjän nimitystä.

Helsingissä 29 päivänä huhtikuuta 1988

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Opetusministeri *Christoffer Taxell*